

وزارت علوم، تحقیقات و فناوری
مؤسسه آموزش عالی اخلاق و تربیت

دانشکده روانشناسی
رشته مشاوره و راهنمایی
پایان نامه کارشناسی ارشد

طلاق عاطفی: نقش ویژگی‌های شخصیتی و دلبستگی به خدا

استاد راهنما

حجت الاسلام والمسلمین دکتر رضا مهکام

استاد مشاور

حجت الاسلام والمسلمین دکتر حسین رضائیان بی‌لندی

دانش پژوه

عباس خلیلی

بهمن ۱۳۹۸

بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ

وزارت علوم، تحقیقات و فناوری
مؤسسه آموزش عالی اخلاق و تربیت

بسمه تعالی

صورت جلسه دفاع پایان نامه

بیتائیدات خداوند تعالی و با استعانت از حضرت ولی عصر (علیه السلام) تعالی فرما

جلسه دفاع از پایان نامه کارشناسی ارشد جناب آقای عباس خلیلی رشته: راهبردی و مشاوره

تحت عنوان: طلاق عاطفی؛ نقش ویژگی های شخصیتی و وابستگی به خدا

با حضور استاد راهنما، استاد مشاور و هیأت داوران در موسسه آموزش عالی اخلاق و تربیت در تاریخ ۱۳۹۹/۷/۲۸ برگزار گردید و پایان نامه

ایشان با کسب نمره به عدد: ۱۹ به تروف: نیز ده با درجه عالی پذیرفته شد.

نام و نام خانوادگی	مرتبه علمی	امضاء
مدیر گروه: حجت الاسلام والمسلمین جناب آقای دکتر محمد رضا احمدی	استاد	
استاد راهنما: حجت الاسلام والمسلمین جناب آقای دکتر رضا مهکام	استاد	
استاد مشاور: حجت الاسلام والمسلمین جناب آقای حسین رضائیان		
استاد داور: حجت الاسلام والمسلمین جناب آقای دکتر محمد رضا احمدی	استاد	
نماینده تحصیلات تکمیلی: جناب آقای مصطفی زارعی		

معاون آموزشی مؤسسه
میرزا کریم

دانشکده روانشناسی
رشته مشاوره و راهنمایی
پایان نامه کارشناسی ارشد

طلاق عاطفی: نقش ویژگیهای شخصیتی و دلبستگی به خدا

استاد راهنما
حجت الاسلام والمسلمین دکتر رضا مهکام

استاد مشاور
حجت الاسلام والمسلمین دکتر حسین رضائیان بی‌لندی

دانش پژوه
عباس خلیلی

بهمن ۱۳۹۸

بسمه تعالی

حقوق مادی و معنوی پایان نامه

چاپ و انتشار پایان نامه های تحصیلی دانش پژوهان مؤسسه آموزش عالی اخلاق و تربیت بیان گر بخشی از فعالیت های علمی - پژوهشی مؤسسه است.

این جانب عباس خلیلی دانش پژوه رشته مشاوره و راهنمایی مقطع کارشناسی ارشد، متعهد می گردم موارد ذیل را در خصوص حقوق مادی و معنوی پایان نامه ام با موضوع:

طلاق عاطفی: نقش ویژگیهای شخصیتی و دلبستگی به خدا

رعایت نمایم و در صورت تخلف از موارد ذیل، کلیه تبعات حقوقی آن بر عهده این جانب خواهد بود: در صورت اقدام به چاپ پایان نامه، مراتب را قبلاً به صورت کتبی به معاونت پژوهش مؤسسه اطلاع دهم و در صورت تمایل مؤسسه به چاپ پایان نامه به صورت کتاب، اولویت با مؤسسه خواهد بود. در صورت موافقت معاونت پژوهش با چاپ پایان نامه به صورت کتاب توسط دانش پژوه در صفحه سوم کتاب (پس از برگ شناسنامه) عبارت ذیل چاپ گردد:

کتاب حاضر حاصل پایان نامه کارشناسی ارشد در رشته مشاوره و راهنمایی است که در سال ۱۳۹۸ در مؤسسه آموزش عالی اخلاق و تربیت به راهنمایی آقای حجت الاسلام والمسلمین دکتر رضا مهکام و مشاوره آقای حجت الاسلام والمسلمین حسین رضائیان بیلندی از آن دفاع شده است. به منظور غنی سازی منابع و مآخذ کتابخانه مؤسسه دو نسخه از آن به کتابخانه و دو نسخه نیز جهت بهره برداری به معاونت پژوهش اهدا خواهد شد.

نام و نام خانوادگی دانش پژوه

امضاء

بسمه تعالی

تعهدنامه اصالت پایان نامه

این جانب فرزند متولد به شماره شناسنامه صادره از به شماره دانش پژوهی رشته مشاوره و راهنمایی متعهد می شوم که مطالب مندرج در این پایان نامه حاصل کار پژوهشی این جانب است و دستاوردهای پژوهشی دیگران که در این زمینه از آنها استفاده شده است مطابق مقررات ارجاع و در فهرست منابع و مآخذ ذکر گردیده است.

این پایان نامه قبلاً برای احراز هیچ مدرک هم سطح یا بالاتر ارائه نشده است. در صورت اثبات تخلف (در هر زمان) مدرک تحصیلی صادر شده توسط مؤسسه از اعتبار ساقط خواهد شد.

نام و نام خانوادگی دانش پژوه

امضاء

تقدیم به

پیشگاه مقدس امام زمان
عجل الله تعالی فرجه الشریع

همه شهدای اسلام به ویژه شهدای مدافع حرم

سپاسگزاری

خدای متعال را به خاطر تمامی نعمت‌هایش سپاس می‌گویم و به رسم من لم یشکر

المخلوق لم یشکر الخالق، بر خود فرض می‌دانم قدردان اساتیدی از جمله استاد راهنما

جناب حجت الاسلام والمسلمین آقای دکتر رضا مهمکام،

استاد مشاور جناب حجت الاسلام والمسلمین آقای حسین رضائیان یلندی،

مدیر گروه روان‌شناسی جناب حجت الاسلام والمسلمین آقای دکتر محمد رضا احمدی و

همه دست‌اندرکاران و کارمندان مؤسسه اخلاق و تربیت باشیم که بستر رشد و

بالندگی جوانان این مرزوبوم را در محیط علم و دانش فراهم نموده‌اند.

از پدر، مادر، همسر و فرزندان به جهت تمامی دعاها، فداکاری‌ها و به دلیل تشویق‌ها و

دکلمی‌هایشان کمال قدردانی و سپاس را دارم.

چکیده

پژوهش حاضر با هدف بررسی رابطه ویژگیهای شخصیتی و دلبستگی به خدا با طلاق عاطفی انجام شد. طرح پژوهش، توصیفی و از نوع همبستگی بود. بدین منظور ۲۳۸ نفر از جامعه طلاب مرد و زن متاهل شهر قم در سال تحصیلی ۱۳۹۸-۱۳۹۹ به روش نمونه‌گیری در دسترس انتخاب و به پرسش‌نامه‌های طلاق عاطفی، دلبستگی به خدا و ویژگی‌های شخصیتی پاسخ دادند. داده‌ها با استفاده از نسخه ۲۲ نرم‌افزار SPSS و آزمون‌های آماری همبستگی پیرسون و رگرسیون گام‌به‌گام مورد تجزیه و تحلیل قرار گرفت. یافته‌ها نشان داد که بین ویژگی‌های شخصیتی برون‌گرایی و موافق بودن با طلاق عاطفی ارتباط معنادار و منفی وجود دارد. همچنین ارتباط بین ویژگی‌های شخصیتی روان‌آزردگی و گشودگی با طلاق عاطفی ارتباط مثبت و معناداری بدست آمد. همچنین رابطه بین همه مولفه‌های سبک دلبستگی به خدا با طلاق عاطفی منفی و معنادار بود. نتایج تحلیل رگرسیون چندگانه گام به گام نشان داد که ویژگی‌های شخصیتی برون‌گرایی و موافق بودن به صورت منفی و ویژگی‌های شخصیتی با وجدان بودن و روان‌آزردگی به صورت مثبت در مجموع ۱۲ درصد از واریانس طلاق عاطفی را پیش‌بینی می‌کنند. همچنین مولفه دید مثبت از خدا و جوارجویی از مولفه‌های دلبستگی به خدا نیز در مجموع ۱۵ درصد از واریانس طلاق عاطفی را تبیین می‌کنند. این یافته‌ها نقش مهم ویژگی‌های شخصیتی و دلبستگی به خدا در پیش‌بینی طلاق عاطفی بین زوجین را نشان می‌دهد.

کلیدواژه‌ها: ویژگی‌های شخصیت، طلاق عاطفی، دلبستگی به خدا.

فهرست مطالب

فصل اول.....	۱
کلیات.....	۱
۱-۱. مقدمه.....	۱
۱-۲. بیان مسأله.....	۳
۱-۳. اهمیت و ضرورت موضوع پژوهش.....	۶
۱-۴. اهداف پژوهش.....	۸
۱-۵. فرضیه‌های پژوهش.....	۸
۱-۶. متغیرها.....	۸
۱-۷. تعاریف متغیرها.....	۹
فصل دوم.....	۱۲
پیشینه و مبانی نظری پژوهش.....	۱۲
۲-۱. مبانی نظری پژوهش.....	۱۳
۲-۱-۱. تعریف طلاق.....	۱۳
۲-۱-۲. انواع طلاق.....	۱۴
۲-۱-۳. تعریف طلاق عاطفی.....	۱۵
۲-۱-۴. مراحل طلاق عاطفی.....	۱۸
۲-۱-۵. عوامل موثر بر طلاق.....	۱۹
۲-۱-۶. تأثیر طلاق بر روی خانواده.....	۲۲
۲-۱-۷. نظریه‌های طلاق.....	۲۵
۲-۱-۸. تعریف شخصیت.....	۲۷
۲-۱-۹. ساختار شخصیت.....	۲۹
۲-۱-۱۰. تیپ‌های شخصیت.....	۳۱
۲-۱-۱۱. عوامل به وجود آورنده شخصیت.....	۳۳
۲-۱-۱۳. مدل پنج عاملی شخصیت.....	۳۴
۲-۱-۱۴. ابعاد شخصیت در مدل پنج عاملی مک کری و کاستا.....	۳۵
۲-۱-۱۵. نظریه‌های شخصیت.....	۳۶
۲-۱-۱۶. تعریف دلبستگی.....	۴۰
۲-۱-۱۷. مفهوم دلبستگی به خدا.....	۴۱
۲-۱-۱۸. اهمیت دلبستگی به خدا.....	۴۲
۲-۱-۱۹. کارکردهای دلبستگی به خدا.....	۴۳
۲-۱-۲۰. الگوهای (سبک‌های) دلبستگی به خدا.....	۴۴
۲-۱-۲۱. منابع دلبستگی به خدا (الگوهای تبیین کارکرد دلبستگی).....	۴۵
۲-۱-۲۲. دلبستگی به خدا از دیدگاه اسلام.....	۴۷
۲-۱-۲۳. سبک‌های دلبستگی به خدا در قرآن کریم.....	۴۸
۲-۱-۲۴. ویژگی‌های ارتباط با خدا.....	۴۹
۲-۱-۲۵. الگوهای دلبستگی به خدا.....	۵۰
۲-۱-۲۶. نظریه‌های دلبستگی به خدا.....	۵۰
۲-۲. پیشینه پژوهش.....	۵۲

۵۲	۲-۲-۱. پژوهش انجام شده در داخل کشور
۵۵	۲-۲-۲. پژوهش انجام شده در خارج از کشور
۵۶	۲-۳. جمع بندی
۵۹	فصل سوم
۵۹	روش شناسی پژوهش
۶۰	۳-۱. روش پژوهش
۶۰	۳-۲. جامعه آماری
۶۰	۳-۳. نمونه آماری
۶۱	۳-۴. روش نمونه گیری
۶۱	۳-۵. ابزار گردآوری دادهها
۶۲	۳-۵-۱. پرسشنامه طلاق عاطفی
۶۳	۳-۵-۲. پرسشنامه دلبستگی به خدا
۶۴	۳-۵-۳. پرسشنامه پنجگانه NEO-FFI
۶۶	۳-۶. روش اجرا
۶۶	۳-۷. روش تجزیه و تحلیل دادهها
۶۶	فصل چهارم
۶۶	تجزیه و تحلیل دادهها
۶۷	۴-۱. یافتههای توصیفی پژوهش
۶۷	۴-۱-۱. ویژگیهای جمعیتشناختی
۶۷	۴-۱-۱-۱. جنسیت
۶۸	۴-۱-۱-۲. محل تحصیل
۶۹	۴-۱-۱-۳. سن
۷۰	۴-۱-۱-۴. سطح تحصیلات شرکت کنندگان
۷۳	۴-۱-۱-۵. مدت ازدواج
۷۴	۴-۱-۱-۶. تعداد فرزندان
۷۵	۴-۱-۲. ویژگیهای شخصیتی
۷۶	۴-۱-۳. دلبستگی به خدا
۷۷	۴-۱-۴. طلاق عاطفی
۷۷	۴-۲. دادههای استنباطی
۷۷	۴-۲-۱. فرضیه اول
۷۸	۴-۲-۲. فرضیه دوم
۷۹	۴-۲-۳. فرضیه سوم
۸۳	۴-۲-۴. فرضیه چهارم
۹۰	فصل پنجم
۹۰	بحث و نتیجه گیری
۹۱	۵-۱. بررسی فرضیههای پژوهش
۹۱	۵-۱-۱. فرضیه اول
۹۳	۵-۱-۲. فرضیه دوم

۹۵.....	۵-۱-۳. فرضیه سوم.....
۹۷.....	۵-۱-۴. فرضیه چهارم.....
۹۹.....	۵-۲. محدودیت‌های پژوهش.....
۱۰۰.....	۵-۳. پیشنهادات.....
۱۰۵.....	فهرست منابع.....
۱۰۵.....	منابع فارسی.....
	منابع عربی..... <i>Error! Bookmark not defined.</i>
	منابع لاتین..... <i>ERROR! BOOKMARK NOT DEFINED.</i>
۱۱۱.....	پیوست‌ها.....

فهرست جداول

No table of contents entries found.

فصل اول

کلیات

۱-۱. مقدمه

صاحب نظران معتقدند خانواده از نخستین نظام‌های نهادی عمومی و جهانی است که برای رفع نیازمندی‌های حیاتی و عاطفی انسان و بقای جامعه ضرورت دارد روابط مناسب در جامعه بر اساس روابط مناسب در خانواده شکل می‌گیرد و هر اندازه روابط درون خانواده مناسب تر باشد، خانواده و به تبع آن جامعه از ثبات و استحکام بیشتری برخوردار است هیچ جامعه ای بدون داشتن خانواده‌های سالم نمی‌تواند ادعای سلامت کند و هیچ یک از آسیب‌های اجتماعی بی تأثیر از خانواده پدید نیامده اند (اعزازی، ۱۳۸۸، ص ۱۲).

یکی از مهمترین آسیب‌های خانوادگی طلاق است، اما آمار رسمی طلاق بطور کامل نشان دهنده میزان ناکامی همسران در زندگی زناشویی نیست، زیرا در کنار آن آماری بزرگتر به طلاق‌های عاطفی اختصاص دارد، یعنی به زندگی‌های خاموش و خانواده‌های توخالی که زن و مرد در کنار هم به سردی زندگی می‌کنند ولی تقاضای طلاق قانونی نمی‌کنند در واقع برخی ازدواج‌ها که با طلاق پایان نمی‌یابند، به ازدواج‌های توخالی تبدیل می‌شوند که فاقد عشق، مصاحبت و دوستی هستند و همسران فقط با جریان زندگی خانوادگی به پیش می‌روند و زمان را سپری می‌کنند (محمدی، ۱۳۹۳).

پل بوهانان^۱ (۱۹۷۰) طلاق عاطفی را اولین مرحله در فرایند طلاق و بیانگر رابطه زناشویی رو به زوالی می‌داند که احساس بیگانگی جایگزین آن می‌شود دفراین^۲ (۲۰۰۶) زن و شوهر اگرچه ممکن است با هم بودن را مانند یک گروه اجتماعی ادامه دهند، اما جاذبه و اعتماد آنها نسبت به یکدیگر از بین رفته است. طلاق عاطفی به عنوان انتخابی نفرت انگیز بین تسلیم و نفرت از خود و تسلط و نفرت از خود تجربه می‌شود، که در آن هر یک از زن و شوهر، به دلیل احساس غمگینی و ناامیدی، دیگری را آزار می‌دهد طلاق عاطفی متضمن فقدان اعتماد، احترام و محبت به یکدیگر است؛ همسران به جای حمایت از همدیگر در جهت آزار و ناکامی و تنزل شخصیت یکدیگر عمل می‌کنند (بخارایی، ۱۳۹۶، ص ۲۲۱). با توجه به اینکه زناشویی پیوند دو شخصیت است و شخصیت با زیر ساخت روانی روابط بادوام، رابطه دارد و بنابراین از پیش بینی‌کننده‌های کلیدی و اصلی موفقیت و شکست در ازدواج به شمار می‌رود. چنین به نظر می‌رسد که شخصیت، الگوهای تعاملی زناشویی را تحت تأثیر قرار می‌دهد. شاید

1 . Paul Bvhanan

2 . Dfrayn

بتوان گفت بسیاری از نارضایتی‌های زناشویی و طلاق متأثر از ویژگی‌های شخصیتی افراد است (صائمی و صادق مزجی، ۱۳۹۶).

برای شخصیت تعاریف مختلفی را آورده اند اما از جمله مهمترین و با نفوذترین مدلها در بررسی صفات شخصیت در دهه های اخیر مدل پنج عاملی (برونگرایی، مقبولیت، وظیفه شناسی، روان آزرده خویی و گشودگی) مک کری وکاستا (۲۰۰۴) بوده است که بیش از همه، پژوهش درحوزه شخصیت را به خود اختصاص داده است به گفته مک کری وکاستا ویژگیها و عوامل شخصیتی مجموعه ای پایدار از ویژگی ها و گرایشهاست که مشابهاست و تفاوتهای رفتار روان شناختی افراد (افکار، احساسات و اعمال) را که دارای تداوم زمانی بوده و ممکن است به واسطه فشارهای اجتماعی و خانوادگی موقعیت های بلاواسطه شناخته شوند یا به آسانی درک نشوند مشخص می کند (حق شناس، ۱۳۸۸، ص ۵۶).

بی شک ازدواج زمینه ساز تشکیل و تجربه پیوندهای عاطفی و پیوستن و گسستن های مستمری است که در چارچوب دلبستگی تبیین می شود. در حقیقت افراد برای ارضای نیازهای عاطفی خود به یکدیگر تکیه می کنند. به تعبیر بهتر، دلبستگی متقابل دارد و هر دو شریک به عنوان منبع دلبستگی برای یکدیگر عمل می کنند. از یک سو، ارزش تکاملی انسجام دلبستگی و از سوی دیگر پیوستگی ازدواج و رضایت زناشویی، به صورتی بنیادین دلبستگی و رضایت زناشویی را به هم مرتبط می سازد. دلبستگی به پیوند عاطفی میان افراد اطلاق می شود (حیدری و نامجوسنگری، ۱۳۸۹).

کرک پاتریک (۱۹۹۹) یکی از نظریه پردازان در زمینه دلبستگی به خدا، این نوع دلبستگی را، دلبستگی به مراقب اولیه در دوران کودکی که با گذشت زمان و در چهارچوب نظام های دیگر همانند دلبستگی به خدا و وطن ادامه می یابد تعریف می کند. دلبستگی به خدا بزرگسالان عنوان روابط دو به دویی تعریف می شود که در آن همجواری با یک شخص ویژه ترجیح داده شده، منجر به دست یافتن یا حفظ شدن احساس ایمنی می شود دلبستگی به خدا از عوامل موثر در تعاملات فردی است که در نتیجه روابط فرد با چهره های دلبستگی شکل می گیرد. بی شک دلبستگی به خدا رابطه بین انسان و خدا را می توان به عنوان رابطه دلبستگی تجسم نمود در این الگوی رابطه ای می توان گفت که خداوند خیلی از عملکردهای موضوع دلبستگی از قبیل پناهگاه امن بودن در مواقع تهدید که با اتکاء به او

1 . McCrae , Kasta

2 . Kirkpatrick

بسیاری از افراد مومن جرأت مواجهه با چالش‌های مختلف زندگی را پیدا می‌کنند را دارا می‌باشد. افزون بر این، افراد احتمال دارد رفتارهایی را در ارتباط با خدا نشان دهند که ویژگی‌های رابطه دلبستگی می‌باشد. این رفتارها را می‌توان جوارجویی از طریق دعا و نیایش و یا مناسک، اضطراب جدایی، اعتراض به جدایی در صورت ادراک دوری خدا به حساب آورد. (کرک پاتریک و شیورا، ۲۰۱۰). بنا بر اهمیت موضوع طلاق عاطفی و نقش ویژگیهای شخصیتی و دلبستگی به خدا تاکنون تحقیقات وسیعی با محوریت این دو متغیر انجام شده است. اما تاثیر ویژگیهای شخصیتی و دلبستگی به خدا بر طلاق عاطفی مورد بررسی قرار نگرفته است، از این رو در پژوهش حاضر طلاق عاطفی: نقش ویژگیهای شخصیتی و دلبستگی به خدا مورد بررسی قرار گرفت.

۱-۲. بیان مسأله

هر جامعه‌ی در حال توسعه در روند تحول خود با موانع گوناگونی برخورد می‌کند. که هرکدام به نوبه خود سبب رکود این تحول می‌شود شیوع و گسترش آسیب‌های اجتماعی از جمله موانعی است که باعث هدر رفتن بسیاری از سرمایه‌های جامعه‌ی انسانی می‌شود. طلاق از جمله عوامل گسیختگی و از هم پاشیدگی کانون خانواده است که عواقب بسیاری را برای افراد جامعه داشته و می‌تواند منشا بسیاری از آسیب‌های اجتماعی باشد پژوهش مادوکس (۲۰۱۲) نشان دهنده آثار و عوارض منفی جسمی، روانی، اخلاقی و اجتماعی طلاق برای مردان و زنان مطلقه، فرزندان طلاق و اجتماعات است. اثرات طلاق بر روی فرزندان شامل افزایش احتمال خطر ابتلا به ناسازگاری‌های روانشناختی می‌باشد. از اثرات طلاق در بزرگسالان می‌تواند کاهش رضایت از زندگی، آشفتگی‌های روانشناختی را نام برد (مامی و عسکری، ۱۳۹۳).

بی‌شک یکی از بحران‌های شایع عمده در نابسامانی خانواده طلاق عاطفی است. بسیاری از زوج‌ها با هم زندگی می‌کنند ولی از وجود و درون هم خبری ندارند، این قطع روابط عاطفی عوامل پنهان و ناگفته‌های بسیار دارد. این طلاق‌های عاطفی که در خیلی از خانواده‌ها وجود دارد را نباید دست کم گرفت. بسیاری از خانواده‌ها مشکلات زندگی زناشویی را به دست گذر زمان می‌دهند (کی‌نیا، ۱۳۸۹، ص ۲۳۰).

1 . Shaver

2 . Maddox

با وجود اینکه نارضایتی، آشفتگی در روابط زوجین و طلاق عاطفی یا قانونی به ویژگی‌های شخصیتی ارتباط دارد. مشکلات اضطرابی متأثر از ویژگی‌های شخصیتی فرد است که می‌تواند زمینه ساز روابط فرا زناشویی، معشوقه بازی، عدم تعهد، بی بند و باری جنسی، کاهش رضایت جنسی، اعتیاد و شک و تردید و در نتیجه مشکلات عمیق در روابط بین فردی زوجین باشد (باستانی، ۱۳۸۹).

یافته‌های پژوهش برونچرا^۱ (۲۰۰۸) نشان می‌دهند که عوامل شخصیتی از پیش بینی کننده‌های تجربی رضایت زناشویی و طلاق عاطفی هستند. وجود رابطه بین عوامل شخصیتی و عدم رضایت زناشویی و مشکلات عاطفی زوجین با استفاده از طرح‌های طولی و مقطعی مختلف تایید شده اند مسترز و تیلگمن^۲ (۲۰۰۲). معتقدند رضایت زناشویی یکی از تجربیات شخصی هریک از زوجین است که می‌تواند در پاسخ به سطح لذت در زندگی زناشویی ارزیابی گردد و به انتظارات، نیازها و خواسته‌های فرد در ازدواج بستگی دارد (صائمی و صادق مزجی، ۱۳۹۶).

بی شک یکی از مسائل مهم در روان شناسی خانواده این است که فرد تحت تاثیر آنچه در خانواده رخ می‌دهد، قرار می‌گیرد و تاثیر می‌پذیرد. ایجاد علاقه و محبت در وجود افراد خانواده از همان دوران کودکی شکل می‌گیرد که در رابطه با این موضوع می‌توان به نوع دلبستگی و رضایت زناشویی افراد در رابطه با یکدیگر اشاره کرد. دلبستگی از دوره کودکی شروع شده و به تدریج شکل می‌گیرد و پیامد آن در بزرگسالی عود می‌کند. این دلبستگی در روابط عاطفی میان زن و شوهر بسیار تاثیرگذار است، چرا که علاوه بر سبک عشق و نوع علاقه طرفین به یکدیگر، دلبستگی نیز از جایگاه ویژه‌ای برخوردار است (سیف، ۱۳۹۰، ص ۵۵).

آینثورث^۳ (۲۰۰۸) چهار ملاک برای تکیه‌گاه دلبستگی برمی‌شمارد که از این میان دو ملاک برای خداوند صدق می‌کند: خدا به عنوان منبع امنیت برای افراد هنگامی که دچار ترس و آشفتگی روانی می‌شوند و دیگری خدا به عنوان منبع حمایت‌کننده و مطمئن برای کشف و جست‌وجو در محیط اطراف. رابطه بین فرد و خدا به عنوان رابطه دلبستگی درک شده، فرای محدودیت‌های حضور فیزیکی است (کرکپاتریک و شیور، ۲۰۱۰).

1 . Provencher

2 . Masters, Tygman

3 . Ainsworth

دل‌بستگی به خدا، مفهومی معنوی است که علاوه بر تأثیر بر باورهای مذهبی بر روابط عاطفی بزرگسالان تأثیرگذار است از عوامل موثر در تعاملات فردی است که در نتیجه روابط فرد با چهره‌های دل‌بستگی شکل می‌گیرد برادشاو، الیسون و فلانلی (۲۰۰۱) دریافتند که بین تصویر ذهنی مثبت از خدا و روابط عاطفی همسران رابطه مثبت و معناداری وجود دارد (خانجانی و عیدی، ۱۳۸۸).

در تحقیقی که توسط جی هبر ۲ (۱۹۹۰) صورت گرفت مشخص گردید ازدواج‌هایی که به طلاق عاطفی منجر شده‌اند، کاهش شدیدی در اعتماد به نفس اعضای خانواده و دل‌بستگی به خدا به وجود می‌آورد. چنین کمبودهای می‌تواند ماهیتی اجتماعی، روانی یا جسمی باشد. کاهش اعتماد به نفس و دل‌بستگی به خدا در نتیجه طلاق منشا مهم اختلالات اعضای خانواده در حین و بعد از طلاق می‌باشد. همچنین نتایج پژوهش کوهن ۳ (۲۰۰۵) که باهدف بررسی رابطه دل‌بستگی با خیانت در روابط رمانتیک انجام داد، نشان داد که افراد دارای سبک دل‌بستگی ایمن، نسبت به افراد دارای دل‌بستگی‌های ناایمن، خیانت کمتری می‌کنند (دل‌اوری، ۱۳۹۷).

بنابراین با توجه به اینکه ازدواج، بستر تجربی تشکیل و تجربه پیوندهای عاطفی و پیوستنها و گسستهای مستمری است که در چارچوب نظریه دل‌بستگی به خدا تبیین میشود بدین صورت که نوع سبک دل‌بستگی به خدا راهنمای خوبی، هم برای شناخت عوامل خطرزای موثر بر شخصیت و هم شناخت اثرات طولانی مدت بر روابط آینده انسانها است. بنابراین از آنجا که دل‌بستگی نقش مهمی در پیوندهای بزرگسالان، تعیین روابط عاشقانه و پیوندهای زناشویی بازی میکند، و همچنین شخصیت بعنوان مهمترین عامل فردی موثر در تبیین سازگاری زناشویی، میتوانند در طلاق عاطفی نیز نقش داشته باشند. لذا با توجه به مطالبی که بیان شد و با توجه به مطالعاتی که در این زمینه انجام شده این پژوهش در پی پاسخ به این پرسش است که آیا بین ویژگی‌های شخصیتی، دل‌بستگی به خدا با طلاق عاطفی رابطه معناداری وجود دارد؟

1 . Bradshaw, Ellison, Flannelly

2 . Jay-directed

3. Cohen.

۳-۱. اهمیت و ضرورت موضوع پژوهش

اهمیت و ضرورت توجه به طلاق عاطفی و نوع کیفیت روابط درون خانواده، نقش بسزایی در شکل‌گیری نگرش‌ها و بازخوردهای اجتماعی اعضای خانواده دارد و پایه و اساس روابط درون خانواده بر محور رابطه زن و شوهر استوار است (افروز، ۱۳۸۹، ص ۶۴).

در طلاق عاطفی، زوجین فقط زیر یک سقف زندگی می‌کنند؛ در حالی که ارتباطات بین آنها کاملاً قطع شده یا بدون میل و رضایت است تبعات طلاق عاطفی منحصر به خانواده نیست بلکه باعث متزلزل شدن جامعه نیز می‌شود. امروز ما شاهد روند روبه رشد این معضل اجتماعی هستیم و خانواده که اصلی‌ترین نهاد اجتماعی است در معرض پیامدهای ناگوار پدیده طلاق قرار دارد لذا در سایه طلاق، لطیف‌ترین پیوند اجتماعی از هم گسیخته می‌شود. شدیدترین مهرها، یعنی عشق و محبت‌های عمیق از میان رفته و نادیده گرفته می‌شود. نرخ رشد طلاق در کشور ما طی سالهای ۸۰ تا ۸۵/۲ درصد رسیده در حالی که نرخ رشد ازدواج در کشور ۳/۹۶ درصد بوده است. این امر نشان می‌دهد که رشد طلاق طی این سالها بیش از رشد ازدواج بوده است (محمدی، ۱۳۹۳).

این فاصله عاطفی منجر به بروز مشکلاتت زیادی در خانواده‌ها می‌شود طلاق عاطفی یکی از آسیب‌های پنهان در خانواده است طلاق عاطفی، فاصله عاطفی مشخص و آشکار میان همسرانی است که هر دو ناپخته هستند، هرچند یکی از آنها ممکن است این ناپختگی را تأیید کند و دیگری با ابراز اعمال مسئولانه مفرط، چنین چیزی را انکار کند اگرچه به نظر می‌رسد که ازدواج شکل و محتوایی از صمیمیت دارد، اما طلاق عاطفی ممکن است در رابطه‌ای به وجود آید که در آن تفاوت‌های آشکار کمی وجود دارد و همسران به راحتی در کنار هم زندگی می‌کنند، اما در احساسات شخصی یکدیگر شریک نیستند. از سوی دیگر، طلاق عاطفی، رابطه‌ای را توصیف می‌کند که در آن همسران از لحاظ شخصیتی دو نقش را اجرا می‌کنند در محیط‌های اجتماعی، خوب و صمیمی به نظر می‌رسند، ولی در خلوت قادر به تحمل یکدیگر نیستند شخصیت یکی از عواملی است که هم در تشکیل و هم در بروز مشکلات خانوادگی مؤثر است، از عوامل مؤثر در مشاوره ازدواج ویژگی‌های شخصیتی است که در فرهنگ دینی ما به عنوان هم‌کفو بودن از آن یاد می‌شود که ایت مهم نشان از اهمیت عامل شخصیت در ازدواج و تشکیل خانواده است. (تبریزی و بابایی، ۱۳۹۵).

از طرف دیگر وجود دلبستگی به خدا نیز از جمله عوامل دیگری است که تاثیر به سزایی در استحکام خانواده دارد. دلبستگی به خدا موجب می شود نگرش فرد به کل هستی هدفدار و دارای معنی بوده و عدم ایمان به خدا باعث نداشتن انسجام و آرامش در فرد میگردد که این امر موجب ضعف و منشاء اختلاف های بسیاری در زندگی خانوادگی می شود. در واقع، تعالیم و باورهای دینی میتوانند فرد را به سوی کمال و تعالی و در نتیجه رضایتمندی بیشتر هدایت کنند (شاهنظری، ۱۳۹۱).

مشکلات زناشویی می تواند مشکلات فردی بسیار زیادی را افزایش دهد با این وصف به وضوح اهمیت پیشگیری و مداخلات در مشکلات زناشویی با شناسایی عوامل موثر کاملاً ضروری بنظر می رسد به همین منوال توجه محققین به مسئله نارضایتی از زندگی اینکه چه عواملی در ایجاد آن نقش دارد معطوف شد زیرا به تبیین علل جدایی پس از وقوع نمی پردازد بلکه با مشخص کردن نحوه تاثیر ویژگی های شخصیتی ، دلبستگی به خدا کوشش می کند تا میزان ازدواجها با خطر بالارا کاهش دهد و بر رضایت ازدواجها بیافزاید تا از بعضی ناسازگارهای روای پیشگیری بعمل آید علاوه بر این استفاده و کاربرد این تحقیقات در زمینه مداخلات درمانی و مشاوره قبل از ازدواج و انتخاب همسر می تواند کاربرد مفیدی داشته باشد یابد (رجایی، نیری و صداقتی ، ۱۳۸۸).

طلاق عاطفی نماد وجود مشکل در ارتباطی سالم و صحیح بین زن و شوهر است. این مشکل ارتباطی در سطح خانواده می تواند در جامعه نیز شیوع و گسترش یابد و ارتباط انسانی را مختل نماید. وقتی بنیان نهاد خانواده دچار تزلزل شود، بنیان های اخلاقی و اجتماعی کل نظام اجتماعی متزلزل شده و جامعه به سوی مشکلات گوناگون سوق داده می شود؛ از این رو بررسی مسئله طلاق عاطفی از اهمیت و ضرورت خاصی برخوردار است و با توجه به سبب بررسی همه جانبه نقش ویژگی های شخصیتی ، دلبستگی به خدا و درک اهمیت و شناخت این دو عامل مؤثر در فرایند آن و نیز شناخت رابطه آن طلاق عاطفی نه تنها مهم بلکه ضرورتی عاجل در تحقیقات آینده محسوب می شود با توجه به تحقیقات انجام شده در این زمینه می تواند کمک بزرگی جهت برنامه ریزی های آتی باشد. تحقیق صورت گرفته با آنکه در محدوده ی کوچکی از یک جامعه ی آماری صورت گرفته است اما می تواند به نوبه ی خود در برنامه های جامع موثر واقع شود. باید دقت داشت رشد و تعالی یک کشور در گرو انجام چنین تحقیقات به ظاهر خرد اما سازنده است نتایج حاصل از این پژوهش، ضمن ایجاد چشم اندازی روشن و عملی برای برنامه ریزان در حوزه خانواده می تواند راهنمای کاربردی و تجربی مطلوبی در کاهش طلاق

عاطفی فراهم آورد لذا باتوجه به متغیر اشاره شده (ویژگی‌های شخصیتی، دلبستگی به خدا) به عنوان عامل مهم در طلاق عاطفی می‌گردد، ضرورت پژوهش در باب رابطه بین ویژگی‌های شخصیتی، دلبستگی به خدا و طلاق عاطفی رابطه بسیار پراهمیت به نظر می‌رسد.

۴-۱. اهداف پژوهش

الف-هدف کلی:

بررسی رابطه بین ویژگی‌های شخصیتی و دلبستگی به خدا با طلاق عاطفی

ب-اهداف جزئی:

۱-تعیین رابطه بین ویژگی‌های شخصیتی و طلاق عاطفی.

۲-تعیین رابطه بین دلبستگی به خدا و طلاق عاطفی.

۳-تعیین سهم هر یک از مولفه‌های ویژگی‌های شخصیتی در پیش بینی طلاق عاطفی.

۴-تعیین سهم هر یک از مولفه‌های دلبستگی به خدا در پیش بینی طلاق عاطفی.

۵-۱. فرضیه‌های پژوهش

الف-فرضیه کلی:

بین ویژگی‌های شخصیتی، دلبستگی به خدا و طلاق عاطفی رابطه معناداری وجود دارد.

ب-فرضیه‌های جزئی:

۱- بین ویژگی‌های شخصیتی و طلاق عاطفی رابطه معناداری وجود دارد.

۲- بین مولفه‌های دلبستگی به خدا و طلاق عاطفی رابطه معناداری وجود دارد.

۳- ویژگی‌های شخصیتی بخش معناداری از واریانس طلاق عاطفی را پیش‌بینی می‌کنند.

۴- سبک دلبستگی به خدا و مولفه‌های آن بخش معناداری از واریانس طلاق عاطفی را پیش‌بینی می‌کنند.

۶-۱. متغیرها

متغیرهای پیش‌بین: ویژگی‌های شخصیتی، دلبستگی به خدا .

متغیر ملاک: طلاق عاطفی.

۷-۱. تعاریف متغیرها

هر چند هر یک از مفاهیم مرتبط با پژوهش حاضر در فصل دوم به صورت تفصیلی و گسترده مورد بحث قرار می‌گیرد، اما در اینجا هریک از آنها به اختصار مفهوم‌شناسی می‌شود.

طلاق عاطفی:

تعریف مفهومی: نوعی ازدواج‌ها که با طلاق پایان نمی‌یابند، به ازدواج‌های توخالی تبدیل می‌شوند که فاقد عشق، مصاحبت و دوستی هستند و همسران فقط با جریان زندگی خانوادگی به پیش می‌روند و زمان را سپری می‌کنند (استیل، کید، ۲۰۱۱، ص ۲۱).

تعریف عملیاتی: نمراتی است که آزمودنیها از پاسخ به سوالات شماره (۳۲-۱) پرسشنامه پورحسین و خسروی (۱۳۹۰) بدست می‌آورند. امتیاز هر ماده بین ۱ تا ۵ می‌باشد؛ و حداقل امتیاز کلی ۳۲ و حداکثر آن ۱۶۰ می‌باشد و نقطه برش آن ۹۶ می‌باشد.

ویژگیهای شخصیتی:

-تعریف مفهومی: منظور از ویژگیهای شخصیتی بیانگر آن مجموعه ای پایدار از ویژگی‌ها و گرایش‌هاست که مشابهت‌ها و تفاوت‌های رفتار روان‌شناختی افراد (افکار، احساسات و اعمال) را که دارای تداوم زمانی بوده و ممکن است به واسطه فشارهای اجتماعی و زیست‌شناختی موقعیت‌های بلاواسطه شناخته شوند یا به آسانی درک شوند، مشخص می‌کند (کریمی، ۱۳۹۲، ص ۸۰).

-تعریف عملیاتی: منظور از ویژگی‌های شخصیتی این تحقیق که شامل: برون‌گرایی، مقبولیت، وظیفه‌شناسی، روان‌آزرد خویی و گشودگی می‌باشد، نمراتی است که آزمودنیها از پاسخ به سوالات شماره (۱-۵۳) پرسشنامه مک‌کری و کاستا (۱۹۸۵) بدست می‌آورند. امتیاز هر ماده بین ۱ تا ۵ می‌باشد؛ و حداقل امتیاز کلی ۵۳ و حداکثر آن ۲۶۵ می‌باشد و نقطه برش آن ۱۵۹ می‌باشد.

دلبستگی به خدا.

-تعریف مفهومی: دلبستگی به خدا تحت عنوان ارتباط و گرایش عاطفی فرد به خداوند تعریف می‌شود در این تعلق خاطر، خداوند به عنوان پایگاه امنی شناخته میشود که در همه شرایط میتوان او را جستجو کرد (کرکپاتریک و شیور، ۲۰۱۰).

-تعریف عملیاتی: منظور از دلبستگی به خدا این تحقیق که شامل: پایگاه ایمن، منبع آرامش، اعتراض به جدایی، جوار جوئی و دید مثبت نسب به خدا، دید مثبت از خدا می باشد، نمراتی است که آزمودنیها از پاسخ به سوالات شماره (۱-۳۷) پرسشنامه غباری بناب و حدادی کوهسار (۱۳۹۰) بدست می آورند. امتیاز هر ماده بین 1 تا ۷ می باشد؛ و حداقل امتیاز کلی ۳۷ و حداکثر آن ۲۵۹ می باشد و نقطه برش آن 148 می باشد.

فصل دوم

پیشینه و مبانی نظری پژوهش

مقدمه

بسیاری ضروری است که قبل از پرداختن به بحث بررسی طلاق عاطفی: نقش ویژگیهای شخصیتی و دلبستگی به خدا هرچند مختصر درباره مبانی نظری و پیشینه ها با موضوع مورد پژوهش انجام گیرد تا مطالعه کنندگان از این پژوهش درباره موضوع مطروحه آشنائی و آگاهی پیدا کنند. بنابراین این فصل به سه قسمت تقسیم شده است که در قسمت اول به ادبیات پژوهش و در قسمت دوم پیشینه پژوهش در داخل و خارج از کشور پرداخته شده است و در قسمت سوم نتیجه گیری پرداخته شده است.

۱-۲. مبانی نظری پژوهش

۱-۱-۲. تعریف طلاق

طلاق « اسمی برای تطلیق است یعنی از بین بردن قید و اصطلاح شرعی به معنای از بین بردن قید نکاح است. در کتب لغت، برای واژه طلاق معنای گوناگونی گفته شده است مانند: رهایی، آزاد کردن، ترک کردن، مثلاً گفته می شود: « طَلَقْتُ الْقَوْمَ. قوم را ترک کردم » طلاق در اصطلاح شرعی عبارت است از « ازاله قید النکاح بصیغه مخصوصه » طلاق، گسستن و از بین بردن قید ازدواج با لفظ مخصوص است (گواهی، ۱۳۹۳، ص ۱۱۴).

بعضی از استادان حقوق فرانسه طلاق را این چنین تعریف کرده اند: طلاق قطع رابطه زناشویی به حکم دادگاه در زمان حیات زوجین، به درخواست یکی از آنها یا هر دو است. در حقوق امروز ایران طلاق ممکن است به حکم دادگاه یا بدون آن واقع شود و در تعریف آن می توان گفت، طلاق عبارتست از انحلال نکاح دائم با شرایط خاص از جانب مرد یا نماینده او. بنابراین طلاق ویژه نکاح دائم است و انحلال نکاح منقطع از طریق بذل یا انقضاء مدت صورت می گیرد. ماده ۱۱۳۹ قانون مدنی در این باره می گوید: طلاق مخصوص عقد دائم است و زن منقطعه با انقضاء مدت یا بذل آن از طرف شوهر از زوجیت خارج می شود. از نظر ماهیت حقوقی، در فقه اسلامی و قانون مدنی، طلاق ایقاعی است که از سوی مرد یا نماینده او صادر می شود حتی در موردی که طلاق بر اساس قوانین زوجین که شرط یا انگیزه طلاق می باشد غیر از خود آن است و طلاق، یعنی آخرین عملی که با اجرای صیغه تحقق می پذیرد و رابطه نکاح را منحل می کند، در هر حال، یک عمل حقوقی یک جانبه (ایقاع) است و ناشی از اراده طرفین نمی باشد (صفایی، ۱۳۹۰، ص ۱۰۱).